

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 154
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 11

Medeniyet Tarihi I

Eserin Orijinal Adı
Tarih-i Temeddön I

Tercüme
Prof. Dr. Ejder Okumuş

Editörler
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doç. Dr. Murat Demirkol

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
Sertifika No: 13178

ISBN 978-605-5482-11-4

4. Baskı: Nisan 2017

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: FCR

Baskı: Sözkese Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvögsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: 0312. 395 21 10 Yenimahalle/Ankara

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Hacı Bayram Bah. Boyacılar Sok. No: 14/1
Ulus - Altındağ / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŐERİATI

Medeniyet Tarihi I

FEQR

Ankara 2017

İÇİNDEKİLER

- 06 Ali Şeriatî
- 07 Yayıncının Notu
- 10 Önsöz

MEDENİYET NEDİR?

- 13 **Medeniyet Nedir**
- 28 Acaba Şehirlilik, Medeniyetin Kabı mıdır
Yoksa Medeniyetin Bir Parçası mıdır?
- 30 Natüralizmin Özellikleri

MEDENİYET ve KÜLTÜR

- 55 **Medeniyet ve Kültür**
- 57 Medeniyet ve Kültürün Tanımı
- 80 Acaba İhtiyaç Keşif ve İcat Meydana Getirir mi?

TARİHİN TANIMI

- 87 **Tarihin Tanımı**

TARİH EKOLLERİ ve ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

- 91 **Tarih Ekolleri ve Araştırma Yöntemleri**
- 97 Tarihi Tanıma Yöntemi

MİTOLOJİ NİÇİN BÜTÜN DÜNYA MEDENİYETLERİNİN RUHUDUR

- 107 **Mitoloji Niçin Bütün Dünya Medeniyetlerinin Ruhudur**
- 121 Bilgi Sosyolojisi
- 127 DUALİTE
- 128 TESLİS
- 136 Çok Tanrıçılık
- 142 Öğreti Nedir
- 148 Dünyagörüşü
- 152 İnsan
- 157 Tarih Felsefesi

- 159 İdeoloji
162 Tanrı'nın Halifesi İnsan
163 Değer ve Fayda

ÇİN MEDENİYET TARİHİ

- 167 **Çin Medeniyet Tarihi**
169 Mitolojik Hükümdarlar
175 Çin'de Din
178 Taoizm'in Felsefî Boyutu
180 Taoizm'in Sihir Boyutu
182 Konfüçyüs ve Konfüçyüsçülük
185 Konfüçyüs'ün Öğretileri
188 Konfüçyüs'ün Ahlakî Esasları
195 Din Öğretimi
197 Konfüçyüs'ün Öğretisi
198 Taocuların Öğretileri
198 Mohizm'in Prensipleri
199 Kanuncular
200 Konfüçyüsçülük ve Budizm
200 Konfüçyüsçülük: Devlet Dini
203 Çin'de Edebiyat
208 Çin'de Tiyatro
215 Çin'de Resim
222 Porselen Yapımı
225 Çin'de Mimari
227 Tunççuluk, Cilalama ve Yeşim Taşı İşlemeciliği
231 İcatlar ve Keşifler
233 Çin'de Görgü Kuralları, Âdetler ve Sosyal Durum
236 Modern Çin

SARI GÖRÜŞ (ÇİNLİ BAKIŞ)

- 243 **Sarı Görüş (Çinli Bakış)**

ALİ ŐERİATI

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsita'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriatî'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatî teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam gelenegini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul ede-

meyeceği kimi dűŕünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğu de söylenebilir.

Ali Őeriatı'nın de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (a.s) olduğuna inanıyor, Őeriatı de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyöruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin dűŕüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri dűŕüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünöbilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Őeriatı okuru olmanın, okuduğu her Őeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyöruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Őeriatı'nın o engin birikiminin bizlere çok Őey kazandırdığına ve kazandıracadıına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeleler, sadece söz konusu eserleri dağımık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Őeriatı okurunun liyakatsiz tercümelelerden çektiği sıkıntılarını da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Őeriatı Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Her medeniyetin tarihsel bir serüveni ve yapı tarzından ve inşasında kullanılan unsurlardan meydana gelen görünür bir bedeni vardır. Bir medeniyetin bu yönlerini incelemek kolaydır. Üniversite öğrencisi, medeniyetlerin tarihi ve tasviri hakkında yazılmış kitapları incelemek suretiyle medeniyeti anlayabilir. Ancak bu noktada daha derin, daha ince, daha hassas ve çok karmaşık bir şey vardır ki o, bir medeniyetin ruhunu, eğilimlerini, düşüncelerini, inançlarını, içsel çelişkilerini ve gizli ukdelerini incelemek; çeşitli içyapıları ve gizli köşeleri hakkında araştırma yapmak ve özellikle değerlerini ortaya koymaktır. Her medeniyet bir insan gibidir. Onun yaşam olaylarının biyografi ve fizyolojisini, ailevi ve sosyal çevresini, ekonomik durumunu ve hayat tarzını incelemek zor değildir. Fakat acaba bu konuları incelemek suretiyle onu dosdoğru tanıdığımızdan emin olabilir miyiz? Asla! Onun inançları, bilgileri, malumatı, ruhî, ahlakî ve duygusal özellikleri; bireysel gerçekliğini ve müstakil ve mümtaz şahsiyetini meydana getiren hayalleri, duyarlılıkları, arzuları, zevk ve duyguları incelemek ayrı bir iştir. Onun hayatı, geçmişi, çevresi, mirası ve kültürü hakkındaki bilgileri etraflıca hazırladıktan sonra ruhsal tahliline, karakterlerinin özelliklerinin bilimsel izahına, ukdelerini açmaya, ruh ve düşüncesinin gizli köşelerini bulmaya yönelmek gerekir.

Yeni medeniyet hakkında gerekli bilgileri Will Durant'ın *Medeniyet Tarihi*'nden, George Sarten'in *Bilim Tarihi*'nden, Pierre Rousseau'nun *Bilim Tarihi*'nden, Fisher'in *Avrupa Tarihi*'nden ... Russel'in *Batı Felsefesi Tarihi*'nden, Dr. Pazargâd'ın çevirisi *Felsefi*

Doktrinler Tarihi'nden, Pürhümâyun'un çeviriyle Wekens'in *Ekonomik Doktrinler Tarihi*'nden ... vs. elde edebilirsiniz. Burada ben, çağımız insanının modern medeniyette yüzyüze kaldığı meseleleri ortaya koymaya, tahlil etmeye ve değerlendirmeye çalışacağım.

Bu meseleleri bilmek, bizi, günümüz medeniyetinin ruhuyla ve medeni insana özgü boyutlarla tanıştıracaktır. Bugün "Batıcılık" adını alan ve kendisiyle mücadele edilmesi konusunda Batılı olmayan toplumların bütün aydınlarının ittifak ettiği şey, Batı ve modern medeniyeti bilimsel olarak bilip tanımamanın bir sonucu olan bir faciadır, bir trajedidir. Bana göre onunla mantıklı mücadelenin ve kendi insanî şahsiyetine dönüşün tek yolu, ona ruhsal ve düşünsel tasallutta bulunmak ve ona karşı belirleme ve seçme gücü elde etmektir. Bu yol, sadece ona düşünsel ve ruhsal üstünlük yoluyla, yani onu tam bir bilimsellikle tanımak ve değerlendirmekle elde edilebilir. Böylece Avrupalı olmayan yarıaydınların zihninde bir bütün, mutlak hakikat ve elde etmeye ve taklide muvaffak olunması gereken kâmil insanî değer, ölçüt ve usuller mecmuası olarak resmedilmiş olan yeni Avrupa medeniyeti, çözümlenir ve acı tatlı deneyimler, iyi, kötü ve göreceli değerler, şüpheli ölçütler ve bina ve idaresinde Ahuramazda ile Ehrimen'in işbirliği yaptığı keşmekeş içindeki dünyadan ibaret bir bütün olur. Bundan dolayı ona karşı ihtiyat, dikkat, bilinç ve basiret ile yaklaşmak, intikalci değil, seçici davranmak gerekir. Batı ve çağdaş medeniyetle temas kurmuş olan Asya ve Afrika milletlerinin yazgısı, aydınlarımız için büyük tecrübeleri haizdir.

Yalnızlaşmış ve sağlam kalmak için kendi etrafına kale duvarları çekmiş olan milletler, çürümüş ve yıkım içinde kalmışlardır. Cömertçe kapı ve pencerelerini açıp tepeden tırnağa medeni ve modern olmaya çalışan milletler ise emperyalizmin sömürü eline düşmüş, kültür, şahsiyet ve ekonomisinin yapısal yıkımına rıza göstermişlerdir. Sadece tam bir bilimsel ve bilinçli tanımayla seçim yapıp tarihinin, kültürünün, manevî ve ahlakî asaletlerinin temelleri üzerinde, tarzını, modelini bizzat kendilerinin planlayıp

ortaya koydukları bir toplum inşa etmiş olan milletler, sadece kendileri için sağlam bir düzen ve gelişme halinde bir hayat meydana getirmekle yetinmemiş, ayrıca insanlık için yeni bir fenomen yaratabilmiş; insanı günümüz yıkım, çöküş ve sapkınlığından kurtarmak için yarının tarihinin kılavuzluğunda insan türünün yürüyeceği üçüncü yolu gösterebilmiştir. Yalnızca en büyük beşer medeniyetini tanımamız ve içinde bulunduğumuz (içinde yaşamasak da) günümüz dünyasını anlayalım diye değil, aynı zamanda kendimizi tanıyalım ve sahip olduğumuz misyon ile kat etmemiz gereken yolu tanıyalım, anlayalım diye yeni medeniyet üzerinde her şeyden çok duruyoruz - öyle bir yol ve misyon ki onu ne din adına gelenek, donukluk ve köhnelik bekçileri gösterir, ne de aydınlık, aydınlanma ve ilerleme adına yenilik bayraktarları ile Batı'nın çözüm yolları ve düşüncelerine meftun olanlar iddia ederler. Bu iki bozuk yolun arasından geçen üçüncü yol: Başkalarını taklit değil, bilakis bilip tanıma, yaratma ve seçme.

Ali Őeriatı